

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктору юридичних наук, професору
Максиму КОРНІЄНКО

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Богатирьова Івана Григоровича на дисертацію Кропивницького Олега Миколайовича «Державне бюро розслідувань як суб'єкт запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» поданої на захист до разової спеціалізованої вченої ради у Одеському державному університеті органів внутрішніх справ на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Повномасштабне військове вторгнення РФ створило передумови введення в Україні 24.02.2022р. в Україні правового режиму воєнного стану. Ця подія не лише позначилась на загальній статистиці злочинності в державі, а й кардинально вплинула на кількісні та якісні показники вчинених військових кримінальних правопорушень на території України.

Звичайно вивчення поданих **Кропивницьким О.М.** матеріалів дисертації та анотації, а також ознайомлення з науковими публікаціями за обраною темою дає підстави стверджувати, що аспірантом проведено достатньо ґрунтовний науковий аналіз обраної теми, виявлено новизну опрацьованих питань, сформульовано наукові положення, узагальнення та висновки, що виносяться на захист.

На підставі зазначеного, робимо узагальнення про те, що О. М. Кропивницький у процесі дослідження досяг поставлених перед ним цілей, робота виконана на високому науковому та методологічному рівні, що підтверджується основними параметрами, які висуваються до дисертацій означеної наукової спеціальності.

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Виконана О. М. Кропивницьким дисертація на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» за обраною темою є своєчасною у

сучасних умовах правового режиму воєнного стану, а тому характеризується актуальністю, має теоретичне та практичне значення, про що аспірат переконливо доводить у вступній частині свого наукового дослідження.

Оцінюючи зміст дисертаційного дослідження **«Державне бюро розслідувань як суб'єкт запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану»** варто зазначити, що О. М. Кропивницьким вдало вибрано тему дисертаційної роботи, визначено мету й завдання дисертаційного дослідження, його об'єкт та предмет, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, зазначено про їхню апробацію, а також вказано структуру й обсяг дисертації.

Абсолютна більшість висновків і рекомендацій аспіранта ґрунтуються на глибокому аналізі вітчизняних і зарубіжних джерел, літератури з питань кримінального права та кримінології. Автором дослідження опрацьовано значний масив літератури, що безпосередньо чи опосередковано торкається теми дисертації – 226 джерела. Це свідчить про достатній рівень обізнаності аспіранта у питаннях, які ним досліджуються, та забезпечує відповідний рівень обґрунтованості зроблених ним висновків і пропозицій.

Дослідження місця ДБР в системі суб'єктів запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні засвідчило його основоположну роль у запобіганні військовій злочинності, що реалізується через надані ДБР Законом повноваження, які:

А) окреслюють компетенцію ДБР, як органу досудового розслідування та визначають його права і обов'язки у процесі запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень віднесених ст. 5 Закону до підслідності ДБР;

Б) визначають участь ДБР як одного з суб'єктів формування державної політики у сфері запобігання злочинності та міжнародному співробітництву у даній сфері;

В) безпосередньо пов'язані з роботою персоналу ДБР у розслідуванні військових кримінальних правопорушень вчинених на території України.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані Єдиного державного реєстру судових рішень за 2022–2024 рр.; Офісу Генерального прокурора України «Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування» за 2013 – 2024 рр.; результати вивчення 446 судових справ загальних судів у: Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Київській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Харківській та Херсонській областях за період з 2022–2024 рр.; анкетування 247 військовослужбовців ЗСУ та 184 працівників ДБР; державна та відомча статистична звітність різних періодів, слідча та судова практика; аналітичні дані ДБР, Генерального прокурора України, Спеціалізованих прокуратур у сфері оборони, Державної судової адміністрації України, Верховного Суду України; інформативна аналітика, яка висвітлена в бюлетенях, оглядах, наказах та інформаційних листах ЗСУ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в українській правничій науці комплексним науковим дослідженням ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні, у результаті якого сформульовано ряд нових положень, висновків і пропозицій, які є важливими як для науки кримінального права та кримінології, так і практики, зокрема:

вперше:

– виокремлено три основні періоди становлення та розвитку ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні, а саме: період зародження та розвитку ідеї щодо створення ДБР (з 24.04.97 р. по 26.11.2018 р.); період створення ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням (з 27.11.2018 р. по 23.02.2022 р.); період розвитку ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні (з 24.02.2022 р.).

– надано кримінологічну характеристику особистості військовослужбовця, який вчиняє військові кримінальні правопорушення в

умовах воєнного стану в Україні: За соціально- демографічними, морально-психологічними та кримінально - правовими ознаками;

- визначено загальнородове (по відношенню до всіх трьох рівнів (видів) запобігання) поняття «запобігання Державним бюро розслідувань військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні» ;

- розроблено проект Стратегії запобігання кримінальним правопорушенням проти встановленого порядку несення військової служби (військовим кримінальним правопорушенням).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Обраний напрям наукового дослідження узгоджений з положеннями Воєнної доктрини України (Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 березня 2020р.«Про Стратегію національної безпеки України»); Стратегії воєнної безпеки України (Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 вересня 2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України»); Стратегічного оборонного бюлетеня України (Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 р. «Про Стратегічний оборонний бюлетень України») та відповідає тематиці наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0116U006773), а також науковій тематиці науководослідних робіт кафедри кримінальноправих дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінальноправові, кримінологічні та кримінальновиконавчі заходи запобігання злочинності» (реєстраційний номер 0120U002156). Тема дисертації затверджена вченою

радою Одеського державного університету внутрішніх справ 28 травня 2016 р. (протокол № 2 від 28 травня 2016 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розв'язання комплексного науково-прикладного завдання, що полягає у кримінологічному дослідженні ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- дослідити стан та методологію наукового дослідження ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;
- проаналізувати витоки становлення та розвитку ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;
- встановити місце ДБР в системі суб'єктів запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;
- з'ясувати стан та проаналізувати динаміку військових кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні;
- встановити детермінанти військових кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні;
- надати характеристику особистості військовослужбовця, який вчиняє військові кримінальні правопорушень в умовах воєнного стану в Україні;
- провести аналіз заходів загальносоціального запобігання ДБР військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;
- розкрити зміст заходів спеціально-кримінологічного запобігання ДБР військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;
- визначити заходи індивідуально-профілактичного запобігання ДБР військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;

– надати пропозиції щодо вдосконалення норм чинного законодавства, спрямованого на запобігання ДБР військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні.

Об’єктом дослідження є система суспільних відносин, які виникають в процесі вирішення ДБР одного з його основних завдань щодо запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні.

Предметом дослідження є Державне бюро розслідувань як суб’єкт запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану.

У дисертаційній роботі О. М. Кропивницьким було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- практичній діяльності – ДБР як суб’єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні;
- науковій роботі та освітньому процесі – як матеріали для подальшої розробки загальних і спеціальних проблем запобігання військової злочинності в умовах воєнного стану в Україні, при підготовці підручників і навчальних посібників.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі самостійно проведених досліджень. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які зроблено відповідні посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats (December 20, 2023, Odesa), Advanc

es in law: the view of domestic and foreign scholars (October 3–4, 2024. Riga, the Republic of Latvia) (5–7 грудня 2024 р.) International scientific conference “Theoretical foundations of law, public management and practice of their application” : conference proceedings (December 25–26, 2024. Riga, the Republic of Latvia).

Публікації. Основні положення, висновки й пропозиції, що сформульовані за результатами проведеного наукового дослідження, відображено у 8 наукових працях, із яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 4 – тези доповідей на міжнародних науковопрактичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок, із них основний текст – 174 сторінок. Список використаних джерел включає 226 найменування.

Дискусійні питання і зауваження. Віддаючи належне здобуткам дисертаційного дослідження О. М. Кропивницького, разом з тим, не можна не звернути увагу на деякі висновки і твердження, що викликають певні дискусійні положення.

1. Так, на (с. 33 рукопису дисертації) аспірант зазначає практичне значення одержаних результатів, що є позитивною стороною проведеного дослідження. Водночас, акти впровадження в практичну діяльність ДБР, в освітній і науковий процес відсутні. На жаль, вони відсутні і в додатках. Офіційний опонент вважає, що під час публічного захисту аспірант має пояснити або спростувати дане зауваження.

2. Серед положень наукової новизни (с. 23-25 рукопису дисертації) схвальним є розробка аспірантом «Стратегії запобігання кримінальним правопорушенням проти встановленого порядку несення військової служби (військовим кримінальним правопорушенням)». На жаль, у додатках і по змісту дисертації така стратегія фундаментально не розроблена, хоча деякі її

елементи О.М. Крапивницьким досліджуються (див. стор. 162-165 рукопису дисертації).

3. На стр. 99 рукопису дисертації О. М. Комарницький зазначає, що за результатами проведеного ним дослідження у структурі військової злочинності в умовах воєнного стану в Україні домінуючу частку (91%) складають кримінальні правопорушення, пов'язані з ухиленням від військової служби (наприклад, самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України) становить 71,8%, дезертирство (ст. 408 КК України) – значну частину, а ухилення від служби шляхом самокалічення або іншим способом (ст. 409 КК України) – 0,5%). На жаль, посилення на даний аналіз відсутній, що викликає в опонента зауваження.

4. На (стор. 111 рукопису дисертації) аспірант зазначає, що за результатами його дослідження, встановлено що жінки, які проходять військову службу в умовах воєнного стану в Україні мають набагато більшу вмотивованість, а ніж чоловіки, що окремо підтверджуються і показниками судової статистики, за результатами проведеного аналізу було встановлено, що за вчинення військових кримінальних правопорушень в досліджуваний період було засуджено 63 жінки, що складає 1,6%. Виникає слушне запитання? А скільки відсотків за вчинення військових кримінальних правопорушень було засудженого чоловіків, оскільки жінки більше вмотивовані вчиняти військові правопорушення. Під час публічного захисту дане зауваження можна усунути.

Висновок. Усі зазначені зауваження жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки представленого дисертаційного дослідження О. М. Кропивницького. В роботі на високому науковому рівні розглянуто складні кримінально-правові та кримінологічні засади діяльності Державне бюро розслідувань як суб'єкт запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану, завдяки цьому, аспірантом висувалися цікаві наукові гіпотези та пропозиції.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок. Дисертація Крапивницького О.М. «Державне бюро розслідувань як суб'єкт запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» за своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, обґрунтованістю одержаних результатів, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.), а її автор, **Крапивницький Олег Миколайович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

професор кафедри

кримінально-виконавчого та кримінального права

Навчально-наукового інституту права,

правоохоронної діяльності та психології

Пенітенціарна академія України

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України

Іван БОГАТИРЬОВ

9.06. 2025